

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

REGULATORY FRAMEWORK ENSURING PUBLIC INVESTMENT POLICY OF UKRAINE

У статті узагальнено питання вітчизняного законодавства щодо покращення інвестиційного клімату в Україні. Означено, що нарощування обсягу інвестицій і підвищення ефективності їх використання є необхідною умовою структурної перебудови й економічного зростання, а сприятливий інвестиційний клімат будь-якої країни залежить від стабільного, чіткого, прозорого і зрозумілого інвестиційного законодавства. Натомість часті зміни законодавства аж ніяк не сприяють підвищенню інвестиційної привабливості країни і є однією із причин, які гальмують приплив іноземних інвестицій. Узагальнено, що сьогоденні правова система України включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. При цьому основою нормативно-правового регулювання в зазначеній сфері є закони. Одним із перших кроків щодо інвестиційної сфери в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» та «Про інвестиційну діяльність». До окремої групи можна віднести законодавчі акти, які встановлюють спеціальний правовий режим господарської діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах, регулюють спеціальні правові режими інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та в межах технологічних парків України.

Виявлено, що не лише правове регулювання є складовою частиною інвестиційного клімату. Останнім часом поміж інших негативних факторів, які впливають на інвестиційну привабливість країни, інвестори відзначають корупцію та недовіру до судової системи. Саме ці два чинники є лідерами у створенні перешкод за результатами регулярного опитування іноземних інвесторів в Україні, яке Dragon Capital, Європейська Бізнес Асоціація та Центр Економічної Стратегії провели у квітні 2019 року. Разом із тим військовий конфлікт на сході країни все менше хвилює інвесторів.

Також для підвищення конкурентоспроможності економіки України в інвестиційній сфері необхідно здійснити розроблення та впровадження системної державної Стратегії залучення інвестицій в Україну, яка має ґрунтуватися на загальній стратегії економічного розвитку, орієнтованій на розкриття конкурентних переваг країни.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, законодавство, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, інвестори, економіка.

The article summarizes the issues of domestic legislation to improve the investment climate in Ukraine. It was noted that increasing investment and improving the efficiency of their use is a prerequisite for structural adjustment and economic growth, and a favorable investment climate in any country depends on stable, clear, transparent and understandable investment legislation. Frequent legislative changes do not contribute to increasing the investment attractiveness of the country, and is one of the reasons that impede the flow of foreign investment. Today, the legal system of Ukraine includes a large number of laws and other regulatory legal acts regulating relations in the investment sphere. In this case, the basis of legal regulation in this area are laws. One of the first steps in the investment sphere in Ukraine was the adoption by the Verkhovna Rada of Ukraine of the laws of Ukraine "On the Protection of Foreign Investments in Ukraine" and "On Investment Activities". A separate group may include legislative acts that establish a special legal regime of economic activity in special (free) economic zones that regulate special legal regimes of investment activity in the territories of priority development and within the technological parks of Ukraine.

It was revealed that not only legal regulation is a component of the investment climate. Recently, among other negative factors affecting the investment attractiveness of the country, investors have noted corruption and distrust of the judicial system. These two factors are the leaders in creating obstacles according to the results of a regular survey of foreign investors in Ukraine, Dragon Capital, the European Business Association and the Center for Economic Strategy held in April 2019. At the same time, the military conflict in the east of the country is less and less worrying for investors.

Also, in order to increase the competitiveness of the Ukrainian economy in the investment sphere, it is necessary to develop and implement a systematic state Strategy for attracting investments to Ukraine, which should be based on a general economic development strategy, focused on revealing the country's competitive advantages.

Key words: regulatory support, legislation, investment policy, investment climate, investors, economics.

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-14-9>

Дурман О.Л.

старший викладач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонський національний технічний університет

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі реформування економіки України проблема залучення інвестицій і піднесення на цій основі вітчизняного виробничого сектора є центральною. Вирішення проблеми залучення інвестицій потребує розроблення й впровадження у практику спеціальних механізмів організації інвестиційних процесів, які ефективно забезпечували б залучення і цільове використання засобів, що інвестуються.

Нарощування обсягу інвестицій і підвищення ефективності їх використання є необхідною умовою структурної перебудови й економічного зростання.

Сприятливий інвестиційний клімат будь-якої країни залежить від стабільного, чіткого, прозорого і зрозумілого інвестиційного законодавства.

Хоча в Україні і створено потужну законодавчу базу щодо регулювання інвестиційної діяльності, однак про стабільність і про-

зорість інвестиційного законодавства говорити не доводиться. Часті зміни законодавства аж ніяк не сприяють підвищенню інвестиційної привабливості країни і є однією із причин, які гальмують приплив іноземних інвестицій. Але сподіваючись на загальні позитивні зрушення, не зайвим вважаємо обізнаність щодо чинної сьогодні нормативно-правової бази з інвестиційних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань інвестиційних процесів приділяли увагу чимало відомих українських та зарубіжних вчених та економістів, серед яких – В. Мартиненко [1], Т. Бова [2], В. Гусев [3], Б. Данилишин [4], О. Вольська [5], Б. Шукін [6], А. Флегантова [7], І. Галиця [8], П. Куцик [9] та ін. У їхніх працях розкриті загальні поняття інвестиційного ризику, його видів та методів кількісного вимірювання. Щодо законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності, то це питання розглядали у своїх працях такі вчені: О. Федорчак [10], Н. Бойчук [11], О. Вінник [12], К. Гуменна [13], Чернадчук В., Сухонос В. [14] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки в Україні все ще відбувається процес формування нормативно-правової бази, в інвестиційній сфері спричинений частими змінами, тому на сучасному етапі виникає необхідність систематизації інвестиційних нормативно-правових актів.

Метою статті є узагальнення вітчизняного інвестиційного законодавства та надання пропозицій щодо покращення інвестиційного клімату в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі реформування економіки України проблема залучення інвестицій і піднесення на цій основі вітчизняного виробничого сектора є центральною. Саме від її успішного вирішення багато в чому залежать спрямованість і темпи подальших соціально-економічних перетворень. Вирішення проблеми залучення інвестицій потребує розроблення й упровадження в практику спеціальних механізмів організації інвестиційних процесів, які ефективно забезпечували б залучення і цільове використання засобів, що інвестуються.

Державне управління процесом формування інвестиційного середовища – це реалізація функцій держави у прогнозуванні, плануванні, стимулюванні, організації, оцінці та контролі за інвестиційною діяльністю суб'єктів. Головне завдання держави у формуванні інвестиційного середовища полягає в тому, щоб забезпечити функціонування інвестиційного процесу, який би задовольняв потреби простого та розширеного відтворення в Україні.

Для побудови ефективного механізму державного управління процесом інвестування важливо правильно визначити сутність інвестицій, їх вплив на ефективність інвестиційного процесу і розкрити форми їх існування та характер взаємозв'язку.

Усі дослідники трактують інвестиції як економічну категорію, пов'язану зі сферою економічних відносин, економічної діяльності й технологічними, природоохоронними та іншими аспектами їх реалізації. У ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. [15] трактування цієї категорії також виходить за межі моделі «витрати – доходи», оскільки включає соціальну сферу суспільства. «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої утворюється прибуток або досягається соціальний ефект».

В іншому Законі України – «Про оподаткування прибутку підприємств» [16], який втратив чинність після прийняття Податкового Кодексу України [17] – інвестицією вважалася господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. У цьому разі спостерігається спрощене трактування інвестиції як господарської операції, оскільки вона не є господарською операцією, в якій відсутня мотивація інвестора, а є вкладанням коштів у майно та об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання доходу в майбутньому.

Проте в Податковому кодексі України [18] вже вводилося декілька форм інвестицій, а саме:

1) капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм цього Кодексу;

2) фінансові інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на:

– прямі інвестиції – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою під час їх розміщення такою особою;

– портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;

3) реінвестиції – господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій.

Виокремлюються два ключових фактори, що характеризують загальну сутність інвестування: час (отримання прибутку може мати послідовний, паралельний чи інтегральний характер) і ризик (вкладання відомої суми коштів зараз і невідома величина прибутку в майбутньому). Третій фактор має системний характер, сутністю якого є оптимізація ризиків у часі та просторі, що можливо забезпечити через державне управління інвестиційним процесом.

Інвестиційну діяльність держава реалізує через інвестиційну політику – структурований комплекс правових, адміністративних, економічних, соціальних, екологічних, техніко-технологічних, інформаційних та інших напрямів діяльності держави, спрямованих на забезпечення умов інвестиційного розвитку. Держава виконує подвійну функцію: формує умови інвестиційної діяльності та бере участь у процесі інвестування як суб'єкт інвестиційного процесу.

Сьогодні правова система України включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. При цьому основою нормативно-правового регулювання в зазначеній сфері є закони.

Процес формування сучасної нормативно-правової бази, яка покликана регулювати інвестиційні процеси в Україні, розпочався з моменту прийняття акта проголошення незалежності України [19].

Одним із перших кроків щодо врегулювання відносин в інвестиційній сфері в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [20] від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ та «Про інвестиційну діяльність» [15] від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ.

Основне спрямування Закону України «Про інвестиційну діяльність» полягає в забезпеченні рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також ефективного інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Вказаним нормативно-правовим актом встановлено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, визначено загальні положення та порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій тощо.

Що стосується Закону України «Про захист іноземних інвестицій на Україні», то вказаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України.

Особливості режиму іноземного інвестування на території України встановив Закон України «Про режим іноземного інвестування» [21] від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР. Положення цього Закону врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.

До окремої групи можна віднести законодавчі акти, які встановлюють спеціальний правовий режим господарської діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах, регулюють спеціальні правові режими інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та в межах технологічних парків України.

Так, у 1992 році було прийнято Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [22] від 13 жовтня 1992 року № 2673-ХІІ, який визначив порядок створення і ліквідації, механізм функціонування спеціальних (вільних) економічних зон на території України, загальні правові і економічні основи їх статусу, а також загальні правила регулювання відносин суб'єктів економічної діяльності цих зон із місцевими радами народних депутатів, органами виконавчої влади та іншими органами.

Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо.

До такого законодавства слід віднести положення Податкового [18], Господарського [23], Цивільного [24], Земельного кодексів [25] та законів України «Про інноваційну діяльність» [26] від 4 липня 2002 року № 40-ІV; «Про фінансовий лізинг» [27] від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР; «Про угоди про розподіл продукції» [28] 14 вересня 1999 року № 1039-ХІV; «Про регулювання містобудівної діяльності» [29] 17 лютого 2011 року № 3038-VI;

«Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» [30] 22 грудня 2006 року № 525-V; «Про цінні папери та фондовий ринок» [31] від 23 лютого 2006 року № 3480-IV; «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [32] від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР; «Про господарські товариства» [33] від 19 вересня 1991 року № 1576-XII; «Про акціонерні товариства» [34] від 17 вересня 2008 року № 514-VI; «Про холдингові компанії в Україні» [35] від 15 березня 2006 року № 3528-IV; «Про стимулювання розвитку регіонів» [36] від 8 вересня 2005 року № 2850-IV; «Про транскордонне співробітництво» [37] 24 червня 2004 року № 1861-IV тощо.

Останньою подією щодо законодавства означеної тематики стало те, що 20 вересня 2019 року Верховна Рада України прийняла новий Закон щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні [38], а 11 жовтня він вже був підписаний Президентом України.

Метою документа є поліпшення інвестиційного клімату України за окремими напрямками, обраними внаслідок комплексної оцінки відповідності національного законодавства кращим світовим практикам, описаним Групою Світового банку в методології рейтингу Doing Business [39].

Зазвичай у процесі планування своєї бізнес-діяльності іноземні інвестори вивчають інвестиційну привабливість різних країн світу. Для уніфікації цих даних створено міжнародні рейтинги, що порівнюють інвестиційний клімат. Так, Світовий банк щорічно публікує дослідження Doing Business, яке відображає рейтинг легкості ведення бізнесу у 190 країнах світу за такими критеріями, як реєстрація бізнесу, отримання дозволу на будівництво, реєстрація власності, кредитування, захист прав інвесторів, оподаткування, забезпечення виконання контрактів тощо. За даними Doing Business 2019, що були опубліковані 31 жовтня 2018 року, Україна піднялася на п'ять позицій та зайняла 71 місце. Для порівняння: Білорусь зайняла 37 місце, Польща – 33, Росія – 31, у першу трійку увійшли Нова Зеландія, Сінгапур та Данія.

Державне регулювання в інвестиційній сфері також здійснюється низкою указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України тощо.

Слід звернути увагу, що значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших

питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 року [40] (ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами» від 16 березня 2000 року № 1547-III [41]).

Крім того, в інвестиційній сфері діє велика кількість міжурядових угод про сприяння та взаємний захист інвестицій, які укладаються урядом України з урядами відповідних країн та якими регулюються основні питання взаємин сторін такого договору в галузі інвестиційної діяльності.

Висновки. Аналіз стану правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Разом із тим в останні роки все ж слід констатувати певні позитивні зрушення в зазначеній сфері. Так, на розгляді у Верховній Раді України знаходиться низка законопроектів, що спрямовані на вдосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері.

Проте не лише правове регулювання є складовою частиною інвестиційного клімату. Останнім часом поміж інших негативних факторів, які впливають на інвестиційну привабливість країни, інвестори відзначають корупцію та недовіру до судової системи. Саме ці два чинники є лідерами у створенні перешкод за результатами регулярного опитування іноземних інвесторів в Україні, яке Dragon Capital, Європейська Бізнес Асоціація та Центр Економічної Стратегії провели у квітні 2019 року. Разом із тим військовий конфлікт на сході країни все менше хвилює інвесторів.

Також для підвищення конкурентоспроможності економіки України в інвестиційній сфері необхідно здійснити розроблення та впровадження системної державної Стратегії залучення інвестицій в Україну, яка має ґрунтуватися на загальній стратегії економічного розвитку, орієнтованій на розкриття конкурентних переваг країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2008. 300 с
2. Бова Т.В. Державна інноваційно-інвестиційна політика України: теорія, методологія, напрями розвитку : монографія ; Донецьк. держ. ун-т упр. Донецьк : Юго-Восток, 2011. 450 с.

3. Гусєв В.О. Управління структурними зрушеннями та інноваційно-інвестиційними процесами в економіці України : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук. проф. В. Г. Бодрова. Київ : НАДУ. 2011. 284 с.
4. Данилишин Б.М. Інвестиційна політика в Україні. НАН України, Рада по вивченню продукт. сил України. Донецьк : Юго-Восток, 2006. 290 с.
5. Вольська О.М. Інвестиційний процес у регіоні: формування дієвого механізму державного регулювання : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. ; Одеський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президенті України. Одеса, 2006. 20 с.
6. Щукін Б.М. Аналіз інвестиційних проектів : метод. посіб. Київ : МАУП, 2002. 125 с.
7. Флегантова А.Л. Державна політика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу розвитку національної економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. ВНЗ Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі». Полтава, 2016. 20 с
8. Галиця І.О. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності: ефектометричний інструментарій : монографія ; Київ. ун-т туризму, економіки та права. Київ : Кондор, 2013. 294 с.
9. Куцик П.О. Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах функціонування ринку цінних паперів : монографія ; Львів. комерц. акад. Львів : Растр-7, 2014. 295 с.
10. Федорчак О. Проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. URL : http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_53/fail/11.pdf.
11. Бойчук Н.Р. Окремі питання правового регулювання корпоративних інвестицій. *Право та інновації*. 2017. № 1. С. 51–56. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2017_1_10.
12. Вінник. О.М. Інвестиційне право. 2005. URL : http://adhdportal.com/book_1937_chapter_1_Anotaja.html.
13. Гуменна К. Систематизація інвестиційного законодавства України. URL : http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik12/fail/Gumenna.pdf.
14. Чернадчук В.Д., Сухонос В.В., Чернадчук Т.О. Основи інвестиційного права України : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Суми : ВТД «Університетська книга» ; Київ : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. 384 с.
15. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1560-12>.
16. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28 грудня 1994 року № 334/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80> (втрата чинності)
17. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
18. Податковий кодекс. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
19. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи: роз'яснення МінЮсту України від 08.05.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n0015323-12>.
20. Про захист іноземних інвестицій на Україні : Закон України від 10 вересня 1991 року № 1540a-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.
21. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
22. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13 жовтня 1992 року № 2673-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>.
23. Господарський кодекс. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
24. Цивільний кодекс. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
25. Земельний кодекс. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
26. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
27. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр.
28. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14 вересня 1999 року № 1039-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>.
29. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
30. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду : Закон України від 22 грудня 2006 року № 525-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-16>.
31. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
32. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.
33. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 року № 1576-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
34. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
35. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15 березня 2006 року № 3528-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>.
36. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2850-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
37. Про транскордонне співробітництво : Закон України від 24 червня 2004 року № 1861-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.
38. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні: від 29.08.2019 № 1059. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66289.
39. Doing Business 2016: изменения в методологии и новые индикаторы рейтинга. URL : <https://asi.ru/news/26037/>.

40. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n0015323-12>.

41. Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами : Закон України від 16 березня 2000 року № 1547-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1547-14>.